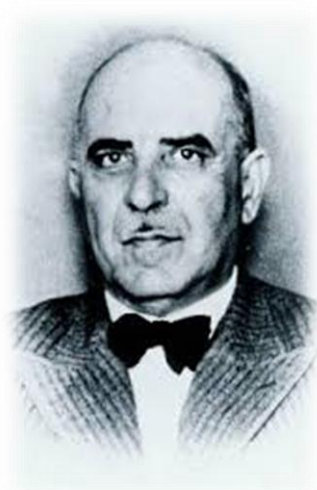

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΙ Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΚΡΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Μαρία Μιχάλη, Φιλολόγος

2^ο Γυμνάσιο Αγίου Δημητρίου «Δημήτρης Γληνός»

Άγιος Δημήτριος, 11/7/2018

1. Συνοπτική περιγραφή της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

Αφετηρία της διδακτικής πρακτικής αποτελεί ο τίτλος της ενότητας «Αλέξανδρος. Η κατάκτηση της Ανατολής» του σχολικού βιβλίου Ιστορίας Α΄ Γυμνασίου, συνοδευόμενος από τις δύο εικόνες της ενότητας· το πορτρέτο του Μ. Αλέξανδρου και τον χάρτη με την εκστρατεία του. Επομένως, με βάση τον τίτλο, η πρόταση αποτελείται από δύο φάσεις (1. Μ. Αλέξανδρος, 2. Κατάκτηση Ανατολής) που αντιστοιχούν σε δύο δραστηριότητες.

Στην πρώτη φάση, οι μαθητές/ριες μελετούν την προσωπικότητα του Μ. Αλέξανδρου τόσο από το σχολικό βιβλίο όσο κι από ποικίλες πηγές και με εργαλείο τη δημιουργική γραφή τον παρουσιάζουν από διαφορετικές οπτικές γωνίες, πώς δηλαδή θα παρουσίαζε ο ίδιος τον εαυτό του και πώς θα τον παρουσίαζαν διαφορετικά πρόσωπα με διαφορετικά συμφέροντα. Με αυτή την δραστηριότητα, οι μαθητές/ριες παράγουν αφηγηματικά κείμενα ως βιογραφίες ή αυτοβιογραφίες του και συνειδητοποιούν τη δύναμη και τον ρόλο του αφηγηματικού λόγου στην κατασκευή των ταυτοτήτων (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011), αλλά παράλληλα προβληματίζονται για «ιστορικά» ζητήματα που αναδύονται μέσα από τη διδακτική πρακτική (λ. χ. αντικειμενικότητα ιστορίας).

Στη δεύτερη φάση, οι μαθητές/ριες δημιουργούν έναν ψηφιακό διαδραστικό χάρτη με ένα εύκολο κι εύχρηστο εργαλείο, όπως είναι το Λογισμικό ψηφιακής χαρτογράφησης Google maps. Στον ψηφιακό χάρτη καταγράφεται η πορεία του Μ. Αλέξανδρου με σύντομες και περιεκτικές πληροφορίες για κάθε μάχη ή για τις περιοχές από τις οποίες πέρασε. Με αυτή την δραστηριότητα, οι μαθητές/ριες γνωρίζουν με έναν «βιωματικό» τρόπο τα μέρη από τα οποία πέρασε και τις μάχες που έκριναν την εκστρατεία του, αλλά και συνειδητοποιούν ότι οι χάρτες και τα ονόματα των περιοχών αλλάζουν (λ.χ. Γρανικός = Biga Cayı) με την πάροδο των χρόνων.

Ο πιο σημαντικός λόγος για τον οποίο η εν λόγω διδακτική πρόταση μπορεί να θεωρηθεί καινοτόμος είναι το γεγονός ότι προσεγγίζεται μέσα από το πρίσμα του κριτικού γραμματισμού. Με άλλα λόγια, ο κριτικός γραμματισμός αποτελεί ισχυρό εργαλείο για την ανάπτυξη δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα, όπως είναι αυτή της κριτικής σκέψης. Ακόμη, οι μαθητές/ριες αναζητούν, επιλέγουν και συνθέτουν τα δικά τους κείμενα. Το όλο εγχείρημα πραγματοποιείται μέσα σε ένα ομαδοσυνεργατικό και διερευνητικό πλαίσιο εργασίας. Τέλος, όσον αφορά τη χρήση των ΤΠΕ, η καινοτομία βασίζεται στη λειτουργική κι ουσιαστική αξιοποίηση ελεύθερου λογισμικού και των Νέων Τεχνολογιών.

2. Σχεδιασμός της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

2.1. Στοιχεία σχεδιασμού

Οι μαθητές/ριες δημιουργούν μέσα από δεξιότητες συνεργασίας κι αλληλεπίδρασης έναν ψηφιακό χάρτη, αλλά και σκιαγραφούν από διαφορετικές οπτικές γωνίες με έναν δημιουργικό τρόπο το πορτρέτο του Μ.Αλέξανδρου. Η διδακτική παρέμβαση στηρίζεται σε μια κριτικά λειτουργική προσέγγιση του γραμματισμού.

Η αρχική σκέψη για τον σχεδιασμό της συγκεκριμένης πρακτικής δημιουργείται από τον βαθμό δυσκολίας της ενότητας «Αλέξανδρος. Η κατάκτηση της Ανατολής», η διδασκαλία της οποίας δεν μπορεί να γίνει χωρίς τη χρησιμοποίηση του χάρτη. Από την άλλη, ακόμη και με τη χρήση του χάρτη, οι μαθητές/ριες είναι δύσκολο να θυμηθούν όλα τα ονόματα και να διαγράψουν την πορεία του. Έτσι, προέκυψε η ιδέα να ασχοληθούν περισσότερο με τις κατακτήσεις του και να σχεδιάσουν οι ίδιοι/ες σε έναν σύγχρονο ψηφιακό χάρτη τα μέρη που κατέκτησε, ώστε να προσδιορίσουν, συγχρόνως, και σε ποιες σημερινές χώρες αντιστοιχούν οι κατακτήσεις του (βλ. κι ερώτηση 1 του σχολικού βιβλίου: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A105/749/4884,22345/>).

Το τελικό [παραδοτέο προϊόν](#) αποτελεί χρήσιμο «βοήθημα» και για άλλους/ες μαθητές/ριες, καθώς μπορούν να δουν την πορεία του Αλέξανδρου σε έναν σύγχρονο χάρτη. Επιπλέον, οδηγούνται σε διάφορα συμπεράσματα και προβληματισμούς, όπως την αλλαγή των ονομάτων και την αλλαγή των συνόρων σε έναν χάρτη με την πάροδο του χρόνου. Αυτό αποτελεί το ένα σκέλος της διδακτικής πρακτικής.

Το άλλο σκέλος αφορά την προσωπικότητα του ίδιου του Αλέξανδρου, ο οποίος έφτασε στα όρια του θρύλου και μυθοποιήθηκε. Αυτόματα, αυτή η διατύπωση του σχολικού βιβλίου οδηγεί στη σκέψη «Άραγε πώς μπορεί να έβλεπε ο ίδιος τον εαυτό του; Πώς οι άνθρωποι που τον υπηρετούσαν, πώς οι κατακτημένοι Πέρσες;» Έτσι, με οδηγό τη φαντασία και τη μελέτη ποικίλων κειμένων, από τη μια, κι εργαλείο τη δημιουργική γραφή και τον κριτικό γραμματισμό, από την άλλη, οι μαθητές/ριες προσπαθούν να γνωρίσουν και να αναπαραστήσουν από διαφορετικές οπτικές γωνίες μια από τις σημαντικότερες μορφές της παγκόσμιας ιστορίας.

2.2. Διδακτικοί στόχοι

Στόχοι σχετικοί με το γνωστικό αντικείμενο:

1) Να γνωρίσουν τον Μ. Αλέξανδρο, μια από τις σημαντικότερες μορφές της παγκόσμιας ιστορίας.

2) Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα πολεμικά γεγονότα κατά τη διάρκεια της πορείας του Μ. Αλέξανδρου στα βόρεια της Ανατολής.

Στόχοι σχετικοί με δεξιότητες που αφορούν στο γνωστικό αντικείμενο:

3) Να μπορούν να σχεδιάσουν σε έναν χάρτη την πορεία του Μ. Αλέξανδρου.

Στόχοι σχετικοί με τη χρήση της τεχνολογίας:

4) Να χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά τις μηχανές αναζήτησης για την άντληση πληροφοριών.

5) Να εξοικειωθούν με διαδραστικούς ψηφιακούς χάρτες.

Στόχοι σχετικοί με τις κοινωνικές δεξιότητες (π.χ. διαπραγμάτευση, συνεργασία, διάλογος, ενσυναίσθηση, συμμετοχή σε ομάδα, ανάληψη ρόλων, κ.λπ.):

6) Να μπου στην διαδικασία (μέσα από την ανάληψη ρόλων) να εξετάσουν ένα ιστορικό πρόσωπο ή ένα ιστορικό γεγονός πολύπλευρα και μέσα από το ευρύτερο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού.

7) Να ασκηθούν στην παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου μέσα από τις δραστηριότητες των φύλλων εργασίας.

8) Να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργατικής μάθησης και να εξοικειωθούν με τη διερευνητική - βιωματική μάθηση.

3. Πραγματοποίηση της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

3.1. Περιβάλλον – πλαίσιο

Η εκπαιδευτική πρακτική πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του μαθήματος της ιστορίας Α΄ Γυμνασίου και συγκεκριμένα στην ενότητα «Αλέξανδρος. Η κατάκτηση της Ανατολής». Για τις ανάγκες της δράσης είναι απαραίτητη αίθουσα με 4 laptop (1 για κάθε ομάδα μαθητών/ριών) ή εργαστήριο πληροφορικής και διαδραστικός πίνακας. Βασική προϋπόθεση είναι να αφιερωθούν κάποια λεπτά επιπλέον (σε σχέση με την προτεινόμενη διάρκεια της εφαρμογής, βλ. ενότητα 3.3.), για να εξηγηθεί στους μαθητές/στις μαθήτριες ο τρόπος λειτουργίας του διαδραστικού πίνακα, αλλά και να τους δοθεί με ένα παράδειγμα ο τρόπος που θα «σχεδιάσουν» την πορεία του Μ. Αλέξανδρου στον ψηφιακό χάρτη Google maps (βλ. οδηγίες στην Αναλυτική περιγραφή).

3.2. Ηλικιακή ομάδα

Συμμετείχαν 21 μαθητές/ριες (10 κορίτσια και 11 αγόρια) ενός τμήματος της Α΄ Γυμνασίου. Οι μαθητές/ριες στην πλειοψηφία τους ήταν ελληνικής καταγωγής, ηλικίας 12-13 ετών. Το σχολείο που υλοποιήθηκε η δράση βρίσκεται σε νότιο προάστιο του νομού Αττικής.

3.3. Πρότερες γνώσεις και διάρκεια εφαρμογής

Δεν απαιτούνται ιδιαίτερες γνώσεις ούτε ως προς τις ΤΠΕ ούτε ως προς το γνωστικό αντικείμενο, καθώς οι μαθητές/ριες οδηγούνται σταδιακά κι ερευνητικά στη νέα γνώση. Ωστόσο, κρίνεται απαραίτητο οι μαθητές/ριες να είναι εξοικειωμένοι/ες με τον ομαδοσυνεργατικό τρόπο διδασκαλίας. Η διάρκεια της διδακτικής πρότασης υπολογίζεται σε 4 διδακτικές ώρες (2 ώρες για κάθε δραστηριότητα, εκτός του χρόνου οδηγιών για τον σχεδιασμό της πορείας στον διαδραστικό χάρτη).

3.4. Αναλυτική περιγραφή της πραγματοποίησης της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: [Το πορτρέτο του Μ. Αλέξανδρου μέσα από την προσέγγιση του κριτικού γραμματισμού]

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

Είδος δραστηριότητας: ιστοεξερεύνηση και δημιουργική γραφή

Οργάνωση τάξης: εργασία σε ομάδες

Ρόλος του/της εκπαιδευτικού: υποστηρικτικός, συμβουλευτικός, συντονιστικός, διευκολυντικός. Με άλλα λόγια, καθοδηγεί τους μαθητές/τις μαθήτριες στον τρόπο αναζήτησης πληροφοριών από το διαδίκτυο. Συμβουλεύει να χρησιμοποιούν τελεστές. Ενθαρρύνει στην αναζήτηση και στην επιλογή πληροφοριών. Λύνει τυχόν απορίες τους.

Σημείωση: Το διαδίκτυο ως πηγή πληροφοριών αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο, χωρίς ωστόσο αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν κάποιες επιφυλάξεις σε σχέση με τη διδακτική του χρήση (αξιοπιστία πληροφοριών, πνευματικά δικαιώματα, ρατσιστικά, σεξιστικά μηνύματα κ.ά.). Από τη στιγμή, όμως, που οι μαθητές/ριες το χρησιμοποιούν είναι χρήσιμο να γνωρίζουν αποτελεσματικές τεχνικές αναζήτησης. Η αναζήτηση πληροφοριών μπορεί να γίνει με λέξεις & φράσεις - κλειδιά ή και με τη χρήση τελεστών (AND, OR, NOT). Πιο αναλυτικά, AND: κείμενα που περιλαμβάνουν και τους δύο όρους αναζήτησης, OR: κείμενα που περιλαμβάνουν ή τον έναν ή τον άλλο όρο, NOT: αποκλείει την εμφάνιση συγκεκριμένων όρων. Να διευκρινιστεί ότι η αναζήτηση πληροφοριών ξεκινάει από τους υπεσυνδέσμους του ψηφιακού βιβλίου και στη συνέχεια ανατρέχουν και σε άλλες διαδικτυακές πηγές με λέξεις κλειδιά.

Σύνδεση με τον διδακτικό στόχο: Συνδέεται με τον 1^ο στόχο που είναι σχετικός με το γνωστικό αντικείμενο αλλά και με τον 4^ο, 6^ο, 7^ο και 8^ο διδακτικό στόχο.

Ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο:

- ψηφιακό σχολείο και συγκεκριμένα αξιοποιήθηκε το εμπλουτισμένο ψηφιακό σχολικό βιβλίο.
- Διαδικτυακές πηγές που αναζητούν οι μαθητές/ριες με λέξεις-κλειδιά ή με τη χρήση τελεστών.

Περιγραφή:

Οι μαθητές/ριες εργάζονται ομαδοσυνεργατικά. Αναλαμβάνουν διαφορετικές εργασίες που σχετίζονται όλες με την προσωπικότητα του Μ.Αλέξανδρου. Στόχος είναι να σκιαγραφήσουν την προσωπικότητά του από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Πληροφορίες αναζητούν στο σχολικό βιβλίο και στους υπερσυνδέσμους του εμπλουτισμένου ψηφιακού βιβλίου. Επίσης, δίνεται η επιλογή να αναζητήσουν πληροφορίες στο διαδίκτυο με λέξεις κλειδιά, όπως «Μέγας Αλέξανδρος», «Το έργο του Μ. Αλέξανδρου», κ.λπ.

Πιο αναλυτικά:

Η **1^η ομάδα** αναλαμβάνει να γράψει την αυτοβιογραφία του Μ.Αλέξανδρου: Για παράδειγμα: «Είμαι ο Αλέξανδρος. Γεννήθηκα στην Πέλλα της Μακεδονίας τον Ιούλιο του 356 π.Χ. ...». Να συνεχίσετε τη αυτοβιογραφία του (περίπου 200 λέξεις).

Η **2^η ομάδα** αναλαμβάνει να γράψει τη βιογραφία του Μ.Αλέξανδρου από την οπτική γωνία κάποιου Μακεδόνα ο οποίος πρόσκειται φιλικά στον Μ.Αλέξανδρο.

Για παράδειγμα: «Ο Μ.Αλέξανδρος δεν ήταν μόνο ένας πολύ ικανός στρατηγός αλλά κι ένας ιδιαίτερα έξυπνος πολιτικός...». Να συνεχίσετε τη βιογραφία του (περίπου 200 λέξεις).

Η **3^η ομάδα** αναλαμβάνει να γράψει τη βιογραφία του Μ.Αλέξανδρου από την οπτική γωνία κάποιου Πέρση από τις περιοχές που κατέκτησε ο Μ.Αλέξανδρος και που είναι εχθρικός απέναντί του. Για παράδειγμα: «Ο Μ.Αλέξανδρος ήταν ένας αδίστακτος στρατηλάτης, ένας αιμοδιψής δολοφόνος...». Να συνεχίσετε τη βιογραφία του (περίπου 200 λέξεις).

Η **4^η ομάδα** αναλαμβάνει τον ρόλο του ρήτορα Δημοσθένη ο οποίος δεν έπαψε ποτέ να αντιδρά στα σχέδια και τις κινήσεις πρώτα του Φιλίππου, ύστερα του Μ. Αλέξανδρου. Η ομάδα καλείται να γράψει έναν λόγο για τον Μ. Αλέξανδρο. Για παράδειγμα: «Άνδρες Αθηναίοι, ο Αλέξανδρος, όπως κι ο πατέρας του ο Φίλιππος, είναι πανούργος κι εκμεταλλευτής...». Να συνεχίσετε τον λόγο του (περίπου 200 λέξεις).

Αποτελέσματα της δραστηριότητας:

Οι μαθητές/ριες μετά την παρουσίαση των εργασιών στην ολομέλεια της τάξης οδηγούνται σε συμπεράσματα:

Η ταυτότητα του ίδιου ατόμου σκιαγραφείται διαφορετικά από διαφορετικά άτομα. Πιο συγκεκριμένα, ο τρόπος με τον οποίο τα άτομα κατασκευάζουν, μέσα από τον λόγο τους, την ταυτότητα κάποιου εξαρτάται από το ποιος είναι αυτός που «μιλάει» κάθε φορά, τις αντιλήψεις του και τις πολιτικές του θέσεις, τα συμφέροντα που υπηρετεί ή τα συμφέροντα που υπονομεύει, τον στόχο που έχει, κ.λπ. Κατά αυτόν τον τρόπο, η όλη διαδικασία αποτελεί ένα ακόμη παράδειγμα για τον τρόπο που πρέπει να μελετούν την ιστορία και στη συγκεκριμένη περίπτωση ένα ιστορικό πρόσωπο (ή ακόμη κι ένα ιστορικό γεγονός). Φυσικά, με το ίδιο σκεπτικό, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν κι άλλες ομάδες (λ.χ. κάποιος Πέρσης φιλικά προσκείμενος στον Μ.Αλέξανδρο ή κάποιος Μακεδόνας εχθρικά προσκείμενος). Επομένως, για κάθε ιστορικό πρόσωπο δεν υπάρχει μία άποψη αλλά περισσότερες και προκειμένου να καταλήξει κανείς σε ασφαλή συμπεράσματα χρειάζεται να εξετάζει πολλές πτυχές του φαινομένου. Επίσης, όπως οι «μυθοπλαστικές» αφηγήσεις από τους μαθητές και τις μαθήτριες για τον Μ. Αλέξανδρο είναι διαφορετικές, αφού εκφράζουν την οπτική γωνία διαφορετικών προσώπων (λ.χ. κάποιου Μακεδόνα, κάποιου Πέρση, του ίδιου του Μ.Αλέξανδρου, κ.λπ.), παρόμοια κι οι ιστορικές πηγές απηχούν πλήθος ερμηνειών κι η κάθε μία παρουσιάζει τη δική της «αλήθεια». Γεγονός που δείχνει και το δύσκολο έργο του ιστορικού· να ερευνήσει, να μελετήσει πλήθος πηγών, να κρίνει και τελικά να συνθέσει την ιστορική αφήγηση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: [Η κατάκτηση της Ανατολής ... σε έναν ψηφιακό χάρτη]

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

Είδος δραστηριότητας: ιστοεξερεύνηση, χρήση διαδραστικού πίνακα, κατασκευή ψηφιακού χάρτη.

Οργάνωση τάξης: εργασία σε ομάδες

Ρόλος του/της εκπαιδευτικού: Ο ίδιος με την προηγούμενη φάση κι επιπλέον παρέχει τεχνική υποστήριξη.

Σύνδεση με τον διδακτικό στόχο: Συνδέεται με τον 2^ο στόχο που είναι σχετικός με τον γνωστικό αντικείμενο αλλά και με τον 3^ο, 4^ο, 5^ο και 8^ο διδακτικό στόχο.

Ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο:

- ψηφιακό βιβλίο
- Λογισμικό ψηφιακής χαρτογράφησης (google map)
- Διαδικτυακές πηγές που αναζητούν οι μαθητές/ριες με λέξεις-κλειδιά

Περιγραφή:

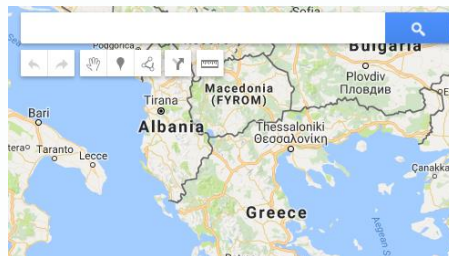
Οι μαθητές/ριες εργάζονται σε ομάδες. Αρχικά, όλες οι ομάδες με την καθοδήγηση της εκπαιδευτικού μελετούν τον χάρτη του σχολικού βιβλίου με οδηγό την ιστορική αφήγηση κι εντοπίζουν την πορεία του Μ.Αλέξανδρου. Κυκλώνουν τις μάχες που αναφέρονται στο σχολικό βιβλίο. Συζητούν στην ομάδα τους για τις μάχες που θεωρούν ότι έκριναν την

εκστρατεία του (βλ κι [ερώτηση 2 του σχολικού βιβλίου](#)). Στη συνέχεια, η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να βρει πληροφορίες για διαφορετικές περιοχές από τις οποίες πέρασε ο Μ.Αλέξανδρος και για τις μάχες που έγιναν σε αυτές. Η διευκρίνιση που δίνεται είναι οι πληροφορίες να είναι σύντομες και περιεκτικές. Επίσης, δίνεται η συμβουλή να παραπέμπουν και στην πηγή. Αφού συγκεντρώσουν τις πληροφορίες, δίνονται οδηγίες για τον τρόπο εργασίας στον ψηφιακό χάρτη. Οι μαθητές/ριες, τοποθετούν, κατά ομάδες, στον διαδραστικό πίνακα τις αριθμημένες κουκίδες διαγράφοντας έτσι τη σειρά με την οποία κατέκτησε ο Μ Αλέξανδρος τις πόλεις της Ανατολής (βλ. εικόνα 1). Μέσα από αυτή τη διαδικασία, διαπιστώνουν ότι τα ονόματα κάποιων περιοχών έχουν αλλάξει, οπότε δίπλα στην τότε ονομασία προσθέτουν και τη σημερινή μετά από σχετική διαδικτυακή αναζήτηση. Το τελικό παραδοτέο είναι ένας ψηφιακός χάρτης στον οποίο καταγράφεται η πορεία του Μ. Αλέξανδρου με αριθμούς. Κάθε αριθμός αντιστοιχεί και σε μια τοποθεσία. Πατώντας πάνω σε κάθε τοποθεσία, μπορεί να διαβάσει κανείς σχετικές πληροφορίες (βλ. εικόνα 2).

Σημείωση: Οδηγίες για την σχεδίαση της πορείας στον ψηφιακό χάρτη.

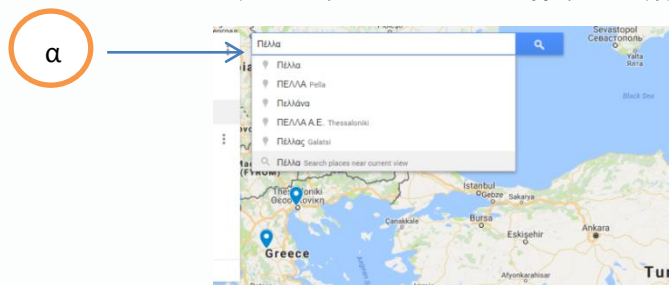
- Για να προσθέσετε μια τοποθεσία στον ψηφιακό χάρτη που σας δίνεται:

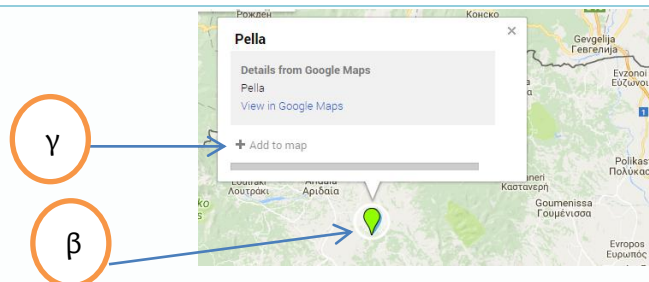
1) Να κάνετε κλικ στο κουμπί πινέζας και κατόπιν να κάνετε κλικ σε οποιοδήποτε σημείο του χάρτη

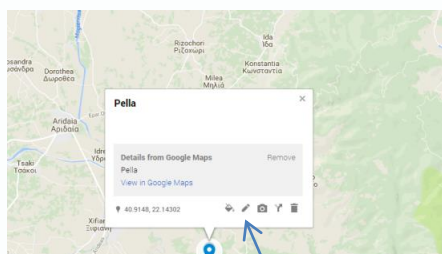
ή

2) Να αναζητήσετε το μέρος (α), να κάνετε κλικ στην πράσινη πινέζα στο χάρτη (β) και, τέλος, να κάνετε κλικ στο κουμπί «Προσθήκη στον χάρτη» (γ).

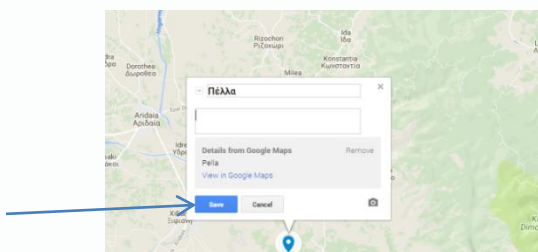

3) Αφού εντοπίσετε την κάθε περιοχή και προσθέσετε τις πινέζες, να ενσωματώσετε κι ένα σύντομο κείμενο πληροφοριών στον χάρτη (να πατήσετε πάνω σε κάθε πινέζα και στη συνέχεια να επιλέξετε επεξεργασία).

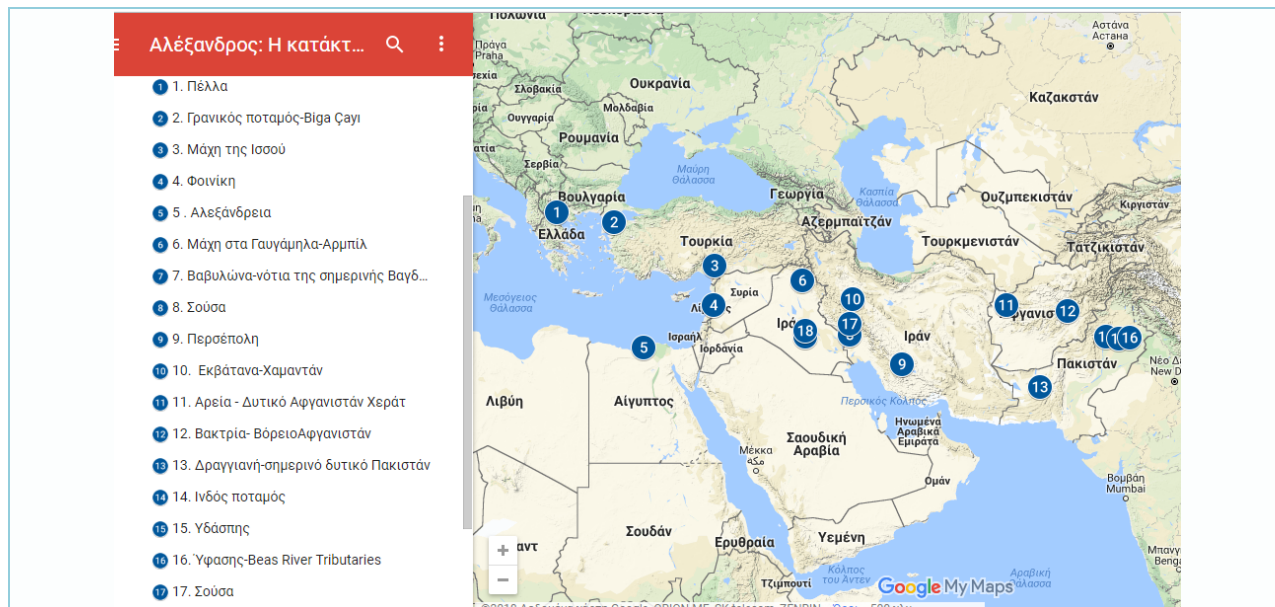

4) Αφού γράψετε το κείμενό σας, να προσθέσετε συνδέσμους ή και κάποια εικόνα. Στο τέλος να μην ξεχάσετε να πατήσετε «αποθήκευση».

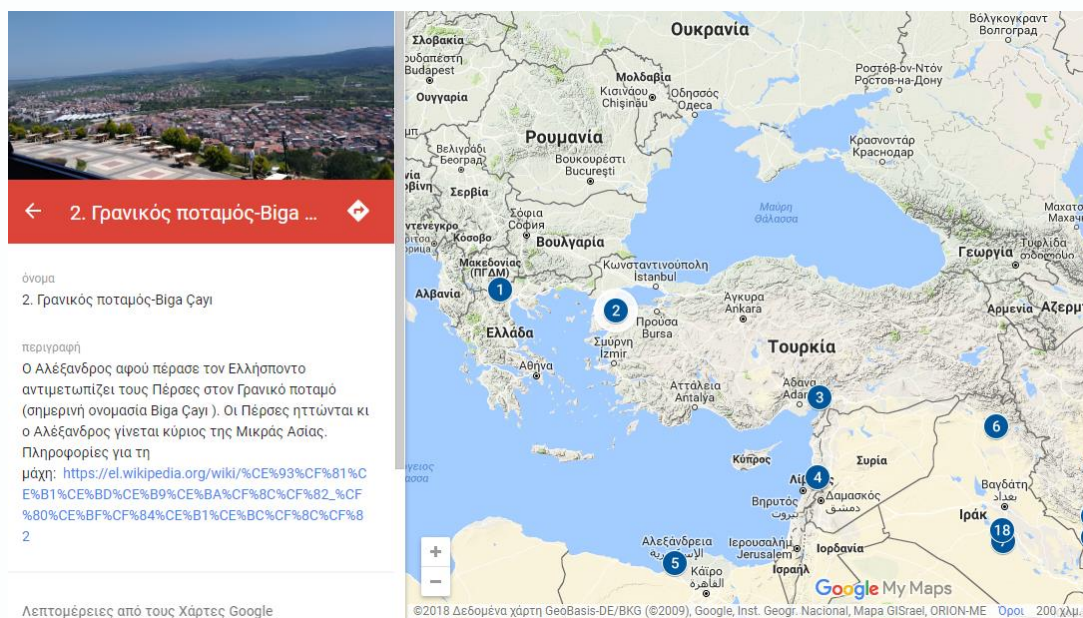

Αποτελέσματα της δραστηριότητας:

Οι μαθητές/ριες διαπιστώνουν ότι με την πάροδο των χρόνων ο χάρτης έχει αλλάξει, καθώς και τα σύνορα των χωρών έχουν μεταβληθεί. Μεγάλα κράτη διασπώνται και δημιουργούνται μικρότερα. Επίσης, έχουν αλλάξει κι οι ονομασίες κάποιων τοποθεσιών (λ.χ. Υδάσπης = Chenab river, Γρανικός = Biga Cayi, κ.λπ.). Μέσα από την παρατήρηση του ψηφιακού χάρτη διαπιστώνουν ότι ο Αλέξανδρος κατέκτησε τη Μ. Ασία, τη Συρία, την Παλαιστίνη, την Αίγυπτο, τη Μεσοποταμία (σημερινό Ιράκ), την Περσία (σημερινό Ιράν), καθώς κι εδάφη που σήμερα ανήκουν στο Αφγανιστάν, το Τουρκεστάν, το Πακιστάν κι έφτασε ως τα όρια της σημερινής Ινδία.

Εικόνα 1 – Η πορεία του Μ.Αλέξανδρου προς την κατάκτηση της Ανατολής σε έναν ψηφιακό χάρτη.

Εικόνα 2 – Η πορεία του Μ.Αλέξανδρου προς την κατάκτηση της Ανατολής σε έναν ψηφιακό χάρτη-Γρανικός ποταμός

4. Στοιχεία τεκμηρίωσης και επέκτασης της ανοιχτής εκπαιδευτικής πρακτικής

4.1. Αποτελέσματα - Αντίκτυπος

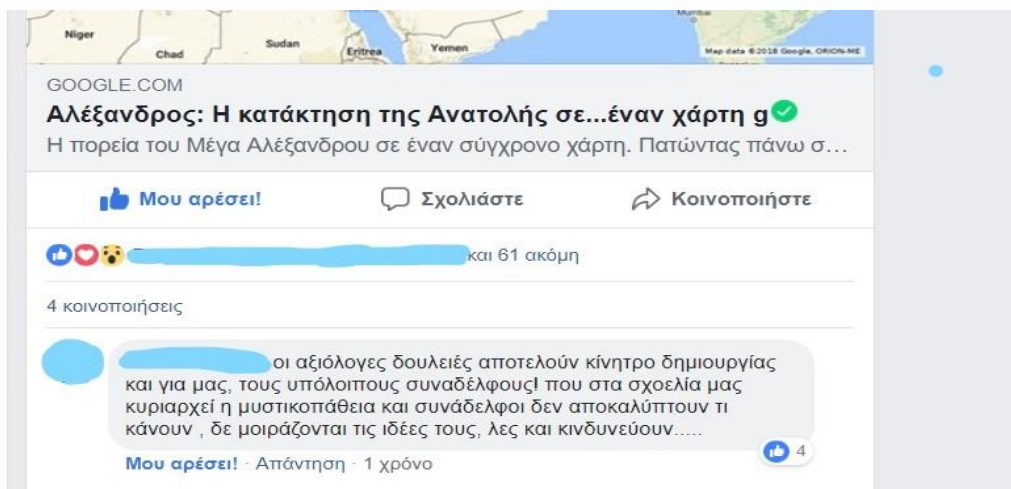
Το τελικό παραδοτέο προϊόν (ο ψηφιακός χάρτης:

https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1L7LSYofyVnSFassY_U4NGaFoeos&hl=el&ll=34.77066928831191%2C47.66378385000007&z=4) κοινοποιήθηκε στο ιστολόγιο της εκπαιδευτικού και στη συνέχεια έγινε διάχυση στα κοινωνικά δίκτυα (Twitter, Facebook), λειτουργώντας, κατά αυτόν τον τρόπο, ανατροφοδοτικά αλλά κι αξιολογικά μέσα από τις διαθέσιμες επιλογές των χρηστών («Μου αρέσει», «τέλειο», «κοινοποιήσεις», κ.λπ.). Το Facebook, κυρίως, αποτελεί ένα άριστο περιβάλλον για τον διαμοιρασμό και τη διάδοση ιδεών και πρακτικών. Οι συνάδερφοι εξέφρασαν θετικά σχόλια κι επαίνους για το εγχείρημα. Αναφέρονται μερικά από τα σχόλια των συναδέρφων, τα οποία αναδεικνύουν την ανάγκη να γίνεται διαμοιρασμός των ιδεών και των πρακτικών στην εκπαιδευτική κοινότητα, αλλά και τα θετικά στοιχεία της πρακτικής (βλ. κι εικόνα 3):

«οι αξιόλογες δουλειές αποτελούν κίνητρο δημιουργίας και για μας τους υπόλοιπους συναδέρφους που στα σχολεία μας κυριαρχεί η μυστικοπάθεια και συνάδερφοι δεν αποκαλύπτουν τι κάνουν, δεν μοιράζονται ιδέες τους, λες και κινδυνεύουν».

«Πρέπει να μας κάνεις ένα διαδικτυακό μάθημα για το πώς δούλεψες. Έχεις υποχρέωση απέναντί μας».

«Μου άρεσε πολύ που δούλεψες ένα κεφάλαιο της αρχαίας ιστορίας, που συνήθως δεν προλαβαίνουμε να το δουλέψουμε με άνεση χρόνου, οπότε η δουλειά σου μας λύνει τα χέρια».

Εικόνα 3 – Διάχυση και διαμοιρασμός μέρους της διδακτικής πρακτικής στο Facebook

Επομένως, όσον αφορά το μέρος των ΤΠΕ, οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι αντλούν ιδέες για την αξιοποίηση του λογισμικού google maps το οποίο θα μπορούσε να εφαρμοστεί και σε άλλα φιλολογικά μαθήματα (βλ. Λογοτεχνικούς Χάρτες Πόλεων: <http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/urban/index.html>) αλλά και θεωρούν ότι το συγκεκριμένο εγχείρημα τους διευκολύνει στη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα.

Οι μαθητές/ριες ανταποκρίθηκαν ικανοποιητικά στη διδακτική πρακτική και «κατέκτησαν» ένα κεφάλαιο της ιστορίας με «βιωματικό» τρόπο, θα έλεγε κανείς, αλλά και συγχρόνως προβληματίστηκαν για «ιστορικά» ζητήματα που αναδύθηκαν (αντικειμενικότητα ιστορίας, παράγοντες που διαδραματίζουν ρόλο στην κατασκευή μιας ταυτότητας, αλλαγή του χάρτη με την πάροδο των χρόνων, κ.λπ.). Αυτό σημαίνει ότι δεν αποστήθισαν μάχες, την πορεία του Μ. Αλέξανδρου στα βάθη της Ανατολής και γνωρίσματα της προσωπικότητάς του. Αντίθετα, εργάστηκαν με έναν πιο δημιουργικό τρόπο κι είδαν με μια πιο σφαιρική ματιά την προσωπικότητά του, χωρίς να παίρνουν ως δεδομένα μόνο όσα αναφέρονται ρητά αλλά κι υπόρρητα, μπαίνοντας έτσι στη διαδικασία να ανιχνεύουν τις ιδεολογικές συνιστώσες κάθε αφήγησης. Βέβαια, στο σημείο αυτό διαπιστώθηκε κάποιος μικρός βαθμός δυσκολίας. Ενδεχομένως, οι μαθητές/ριες της Α΄ Λυκείου που διδάσκονται το αντίστοιχο κεφάλαιο της ιστορίας <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A102/750/4903,22398/> να είναι πιο εξοικειωμένοι/ες με σχετικούς όρους (λ.χ. αντικειμενικότητα ιστορίας, ρητός κι υπόρρητος λόγος, κατασκευή ταυτοτήτων, κ.λπ.). Ωστόσο, και για τους μαθητές/ριες της Α΄ Γυμνασίου, αποτέλεσε μια εισαγωγή σε αυτόν τον τρόπο εργασίας και σκέψης.

Επομένως, σημαντική συνεισφορά της συγκεκριμένης διδακτικής πρακτικής είναι το γεγονός ότι η ενότητα αντιμετωπίστηκε μέσα από το πρίσμα του κριτικού γραμματισμού ως σημαντικό εργαλείο ανάπτυξης της κριτικής σκέψης, αφού οι μαθητές/ριες στην 1^η δραστηριότητα: Το πορτρέτο του Μ.Αλέξανδρου, για να δημιουργήσουν τα δικά τους αφηγηματικά κείμενα, έθεσαν ερωτήματα, όπως ποιος μιλάει κάθε φορά, για ποιον λόγο και με ποιον σκοπό έχει δημιουργηθεί το κείμενο, ποιου τα συμφέροντα υπηρετεί και ποιου τα συμφέροντα υπονομεύει; (βλ. και Baynham, 2002: 12-13). Τέλος, μέσα από την αναφορά στους όρους «βιογραφία», «αυτοβιογραφία», «ρητορικός λόγος» δίνεται μία πρώτη ευκαιρία να διαχωρίσουν αυτά τα αφηγηματικά είδη και να διαπιστώσουν -μέσα από τα δικά τους παραγόμενα κείμενα- το διαφορετικό ύφος (Με τα είδη αυτά θα ασχοληθούν εκτενέστερα σε μεγαλύτερες τάξεις, βλ. κι ενότητα 4.5.). Να σημειωθεί, βέβαια, ότι ο διαχωρισμός κι η διευκρίνιση για τα συγκεκριμένα αφηγηματικά είδη δεν αποτέλεσε αρχικό στόχο της διδακτικής πρακτικής, αλλά προέκυψε μέσα από την πράξη. Με αυτόν τον τρόπο, δίνεται και μια «διαθεματική» διάσταση στο όλο εγχείρημα, καθώς η πρόταση σχετίζεται και με το μάθημα της νεοελληνικής γλώσσας και την ενίσχυση της γλωσσικής κι επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητών/ριών. Παράλληλα, βρίσκει εφαρμογή κι η παιδαγωγική πρακτική ότι η γλωσσική εκπαίδευση στο σχολείο είναι

απαραίτητο να γίνεται μέσω του συνόλου των μαθημάτων του σχολικού προγράμματος και όχι μόνο μέσω του μαθήματος που έχει ως αντικείμενο μελέτης τη γλώσσα (*language across the curriculum*) (Δενδρινού, 2001: 220).

Συμπερασματικά, η τάξη μεταβάλλεται σε μία κοινότητα συνεργατικής και δημιουργικής μάθησης, καθώς οι μαθητές/ριες συνεργάζονται, εμπλέκονται δημιουργικά στην παραγωγή γνώσης κι οδηγούνται σε συμπεράσματα. Επίσης, αναπτύσσουν γνωστικές και κοινωνικές δεξιότητες υψηλότερου επιπέδου και παράλληλα εξοικειώνονται με πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού αξιοποιώντας λειτουργικά τα νέα μέσα (Κουτσογιάννης, 2004), αλλά και του κριτικού γραμματισμού αντιμετωπίζοντας με κριτική ματιά το υπό μελέτη υλικό.

4.2. Απρόσμενα γεγονότα

Δεν υπήρξε κάποιο απρόσμενο γεγονός. Ωστόσο, αυτό που αξίζει να αναφερθεί είναι ότι οι μαθητές/ριες δεν είναι ιδιαίτερα εξοικειωμένοι/ες με τη χρήση του πληκτρολόγιου του υπολογιστή. Επίσης, αρκετοί/ές δεν γνωρίζουν να βάζουν τόνους. Οπότε χρειάστηκε κάποιος χρόνος, για να πληκτρολογήσουν το κείμενό τους. Αντίθετα, είναι εξοικειωμένοι/ες και γράφουν ιδιαίτερα γρήγορα με τη χρήση του πληκτρολογίου των κινητών τους τηλεφώνων (τα οποία, όμως, δεν χρησιμοποιήθηκαν). Τέλος, θα εξυπηρετούσε περισσότερο αν είχαμε στη διάθεσή μας ένα συνεχές δίκτυο για κάθε δραστηριότητα.

4.3. Εκπαιδευτική τεχνική σε σημαντικά στιγμιότυπα

Ο ρόλος της εκπαιδευτικού στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση είναι καθοδηγητικός, υποστηρικτικός, ενθαρρυντικός και συμβουλευτικός (βλ. και Ράπτης & Ράπτη, 2007). Με άλλα λόγια, μαθαίνει τα παιδιά να μαθαίνουν, να ερευνούν, να επιλέγουν, να στέκονται κριτικά απέναντι στις πληροφορίες, ώστε σταδιακά να οδηγούνται στα δικά τους συμπεράσματα παράλληλα με την ανάπτυξη της κριτικής τους σκέψης.

Επομένως, ο μαθητής/η μαθήτρια, από τη μια, δεν αποστηθίζει τις μάχες και τα γνωρίσματα της προσωπικότητας του Μ. Αλέξανδρου κι ο/η εκπαιδευτικός, από την άλλη, αφήνει τον ρόλο του «στεγνού αναμεταδότη γνώσεων».

Τέλος, σημαντική θεωρώ τη συμβολή του όλου εγχειρήματος στο να κατανοήσουν οι μαθητές/ριες με έναν «βιωματικό», διερευνητικό τρόπο τη δύναμη του αφηγηματικού λόγου στην κατασκευή της ταυτότητας του Μ. Αλέξανδρου (βλ. 1^η δραστηριότητα), αλλά και το γεγονός ότι οι χάρτες αλλάζουν με την πάροδο των χρόνων (βλ. 2^η δραστηριότητα).

4.4. Σχέση με άλλες ανοιχτές εκπαιδευτικές πρακτικές

Η συγκεκριμένη πρακτική μπορεί να θεωρηθεί πρωτότυπη, καθώς η διδακτική ενότητα προσεγγίζεται με βάση τον κριτικό γραμματισμό σε συνδυασμό με τη βιωματική μάθηση και τη δημιουργική έκφραση. Επίσης, αξιοποιείται ένα εύχρηστο κι εύκολα προσβάσιμο λογισμικό (Google maps) με το οποίο αρκετοί/ές μαθητές/ριες είναι σχετικά εξοικειωμένοι/ες από δικές τους προσωπικές αναζητήσεις σε έναν χάρτη google. Ακόμη, επιτρέπει την εύκολη διαχείριση μεγάλων σε έκταση χαρτών αλλά και την τροποποίηση κάθε φορά που προστίθεται νέο υλικό. Τέλος, δημιουργείται ένα είδος αλληλεπίδρασης με αυτόν/ή που μελετάει τον χάρτη, καθώς πατώντας σε κάθε τοποθεσία εμφανίζονται σχετικές πληροφορίες για αυτή.

Ωστόσο, ερευνώντας στο διαδίκτυο εντόπισα στο Φωτόδεντρο δύο εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούν διαδραστικούς ψηφιακούς χάρτες. Η μία εκπαιδευτική πρακτική αφορά την περιοδεία του Αποστόλου Παύλου και η δεύτερη την εκστρατεία του Μ. Αλέξανδρου.

1) <http://photodentro.edu.gr/lor/handle/8521/1399> (περιοδεία Αποστόλου Παύλου)

2) <http://photodentro.edu.gr/lor/handle/8521/9315> (εκστρατεία Μ. Αλεξάνδρου)

Στις προαναφερθείσες περιπτώσεις οι διαδραστικοί χάρτες κατασκευάστηκαν μέσα από το λογισμικό ArcGIS. Επομένως, εναλλακτικά θα μπορούσε να αξιοποιηθεί το προαναφερθέν λογισμικό ή οποιοδήποτε άλλο ελεύθερο λογισμικό κατασκευής ψηφιακών χαρτών.

4.5. Αξιοποίηση, γενίκευση, επεκτασιμότητα

Η συγκεκριμένη διδακτική πρακτική μπορεί να αξιοποιηθεί, όπως ακριβώς παρουσιάστηκε, καθώς θεωρείται ευέλικτη κι εύκολα υλοποιήσιμη και δεν απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις. Όσον αφορά τη χρήση των ΤΠΕ, οι χάρτες google αποτελούν ένα εύχρηστο εργαλείο. Με αυτόν τον τρόπο, η πρακτική μπορεί να συντελέσει στην ανάπτυξη ικανότητας κατασκευής, διάχυσης και προσαρμογής ψηφιακών εργαλείων που βοηθούν στην καλύτερη διδασκαλία της ιστορίας αλλά και άλλων φιλολογικών μαθημάτων (βλ. Λογοτεχνικούς Χάρτες Πόλεων: <http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/urban/index.html>)

Από την άλλη, σε περίπτωση που για ποικίλους λόγους σε κάποιο σχολείο δεν είναι εύκολη η δημιουργία ενός νέου ψηφιακού χάρτη, μπορεί ο χάρτης που δημιουργήθηκε να αξιοποιηθεί αυτούσια από άλλους συναδέλφους και μαθητές/ριες. Αρκεί, βέβαια, να είναι διαθέσιμος ένας προβολέας κι ένας υπολογιστής. Σε αυτή την περίπτωση, οι μαθητές/ριες θα κληθούν να συγκρίνουν τους χάρτες, δηλαδή τον χάρτη σε έντυπη μορφή και τον ψηφιακό διαδραστικό χάρτη και να οδηγηθούν σε συμπεράσματα. Ακόμη, μπορεί να

αποτελέσει έναν διαδραστικό τρόπο μελέτης της συγκεκριμένης ενότητας (πατώντας σε κάθε αριθμημένη κουκίδα διαβάσει σχετικές πληροφορίες).

Να σημειωθεί ότι η διδακτική πρακτική θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και στην Α΄ Λυκείου στο αντίστοιχο κεφάλαιο της ιστορίας, καθώς οι μαθητές/ριες έχουν αναπτύξει σε μεγαλύτερο βαθμό την αφηγηματική τους ικανότητα (βλ. και Σταμούλη, 2010), είναι πιο εξοικειωμένοι με τα ποικίλα αφηγηματικά είδη και θεωρητικά μπορούν να ανταποκριθούν με περισσότερη άνεση στις απαιτήσεις της διδακτικής πρακτικής, όσον αφορά, βέβαια, την 1^η δραστηριότητα.

5. Πρόσθετο υλικό που αξιοποιήθηκε

Βιβλιογραφία

Αρχάκης, Α. & Τσάκωνα, Β. (2011). *Ταυτότητες, αφηγήσεις και γλωσσική εκπαίδευση*. Αθήνα: Πατάκη.

Baynham, M (2002). *Πρακτικές Γραμματισμού*, μτφρ. Μ. Αραποπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Bury, J.B. & Meiggs, R. (1998). *Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας μέχρι τον θάνατο του Μεγάλου Αλέξανδρου*. Αθήνα: Καρδαμίτσα.

Δενδρινού, Β. (2001). Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (Επιμ., σε συνεργασία με τη Μ. Θεοδωροπούλου), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα* (σσ. 217-221). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Κουτσογιάννης, Δ. (2004β). ΤΠΕ και γλωσσική διδασκαλία: προς την αναζήτηση εναλλακτικής κριτικής προσέγγισης. Στο (Επιμ. Β. Δενδρινού & Β. Μητσικοπούλου), *Πολιτικές γλωσσικού πλουραλισμού και ξενόγλωσση εκπαίδευση στην Ευρώπη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ράπτης, Α. & Ράπτη, Α. (2007). *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της Πληροφορικής: Ολική Προσέγγιση*. Αθήνα: Αριστοτέλης Ράπτης.

Σταμούλη, Σ. (2010). *Η ανάπτυξη του αφηγηματικού λόγου στην ελληνική ως πρώτη και ως δεύτερη γλώσσα*. Διδακτορική διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλολογίας, Αθήνα.

Χριστόπουλος, Γ & Μπαστιάς Ι. (1973). *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. Τόμος Δ΄. Μέγας Αλέξανδρος – Ελληνιστικοί Χρόνοι*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Δικτυογραφία

ΦΩΤΟΔΕΝΤΡΟ:

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9315> (Η εκστρατεία του Μ. Αλέξανδρου)

<http://photodentro.edu.gr/v/item/video/8522/510> (ο Μέγας Αλέξανδρος στην Ινδία)

<http://photodentro.edu.gr/lor/handle/8521/1399> (περιοδεία Αποστόλου Παύλου)

Ψηφιακό βιβλίο Ιστορίας (Α΄ Γυμνασίου & Α΄ Λυκείου)

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A105/749/4980,22694/>

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A102/750/4903,22398/>

Ελεύθερα Διαδικτυακά, Λογισμικά Google maps (<https://www.google.com/maps>)

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας:

[http://www.greek-](http://www.greek-language.gr)

[language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/arxaiotita/page_040.html?prev=true](http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/arxaiotita/page_040.html?prev=true)

(Μια λαμπερή αστραπή).

[\[language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/arxaiotita/page_041.html\]\(http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/arxaiotita/page_041.html\)](http://www.greek-</p></div><div data-bbox=)

(όμορφος και φιλοκίνδυνος).

[\[language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/grammatologia/page_051.html\]\(http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/grammatologia/page_051.html\)](http://www.greek-</p></div><div data-bbox=)

(ρητορεία και ρητορική)

<http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/education/urban/index.html>

(Λογοτεχνία και πόλεις)